PROVINCIE :: UTRECHT

BESLUIT van GS van Utrecht

DATUM	17 augustus 2018	TEAM	Vergunningverlening Natuur en Landschap
ZAAKKENMERK	Z-WNB-RI-REG-2018-0619	REFERENTIE	Servicebureau
NUMMER	81CE0CAA	DOORKIESNUMMER	030-2583311
UW BRIEF VAN	24 april 2018	FAX	030-2583139
UW NUMMER	-	E-MAILADRES	Servicebureau@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE(N)	- voorschriften en beperkingen - overzicht planlocatie - mitigerende maatregelen	ONDERWERP	Ontheffing ruimtelijke ingrepen Patrimonium Woonservice

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van24 april 2018 van Sweco Nederland B.V., namens Stichting Patrimonium woonservice, om ontheffing van de verboden genoemd in de artikelen 3.1 en 3.5 van de Wet natuurbescherming (hierna: wet).

I. Besluit

Gelet op het bepaalde in de wet, het Beleidskader Wet natuurbescherming en Verordening Natuur en Landschap hebben wij besloten u voor de periode van 1 september 2018 tot 1 augustus 2021:

ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.1, tweede lid, van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk beschadigen, vernielen, van nesten of rustplaatsen van de gierzwaluw en de huismus.

ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.5, eerste , tweede en vierde lid van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk doden, opzettelijk verstoren en het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

II. Omschrijving van de aanvraag

Patrimonium Woonservice is voornemens renovatie- en isolatiewerkzaamheden uit te voeren aan 22 ééngezinswoningen en 62 meergezinswoningen op twee projectlocaties in Veenendaal.

De werkzaamheden bij de Lindenlaan bestaan uit het aanpassen van het buitenspouwblad, de spouwruimte en het dak. De gevel wordt geheel verwijderd en vervangen door isolatie en steenstrips. De exacte werkzaamheden bij de Dennenlaan/Sparrenlaan zijn nog niet bekend, maar verwacht wordt dat daar ook de spouwruimte en het dak worden aangepast.

U vraagt ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 3.1 en 3.5 van de wet voor wat betreft de gierzwaluw *(Apus apus)*, huismus *(Passer domesticus)*, gewone dwergvleermuis *(Pipistrellus pipistrellus)* en de laatvlieger *(Eptesicus serotinus)* voor de periode van 1 september 2018 tot 1 augustus 2021.

III. Procedure

De aanvraag is afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht. Op 31 mei 2018, 4 juli 2018, 30 juli 2018 en 8 augustus 2018 is de aanvraag aangevuld.

Domein Leefomgeving
Archimedeslaan 6
Postbus 80300, 3508 TH, Utrecht
Telefoon 030-2589111

IV. Toetsingskader

De gierzwaluw en de huismus zijn beschermd ingevolge artikel 3.1 van de wet. De gewone dwergvleermuis en de laatvlieger zijn beschermd ingevolge artikel 3.5 van de wet.

V. Toetsing Ruimtelijke Ingreep

Motivering

Gierzwaluw

Er zijn op drie locaties invliegende gierzwaluwen waargenomen onder de overhangende dakpannen in de nok van de hoekhuizen aan de Lindenlaan 2, 28 en 30. Tevens zijn zeven nestlocaties van de gierzwaluw aangetroffen in de nok van de hoekhuizen aan de Dennenlaan 26, 27 (2 nesten), 34, 37, 39 en 73 (5 nesten). De invliegopeningen zijn allemaal vastgesteld ter hoogte van de dakpannen naast de schoorsteen.

Als gevolg van de renovatiewerkzaamheden gaan er in totaal 10 nestplaatsen van de gierzwaluw verloren. Ter compensatie van deze verblijven moeten tenminste 50 nestlocaties worden aangeboden in de vorm van ingebouwde nestkasten.

Bij de Lindenlaan zullen aan de oostkant van de woningen gierzwaluwkasten onder de dakrand aangebracht worden. Bij de Dennenlaan/Sparrenlaan worden inbouwvoorzieningen in de dakrand aangebracht.

Conform de planning worden de huidige nestlocaties aangetast na het broedseizoen van 2018 en zijn de nieuwe voorzieningen gereed vóór aanvang van het volgende broedseizoen van 2019. De permanente alternatieve voorzieningen zijn bekende effectieve maatregelen en worden aangebracht op een gunstige locatie, zodat aangenomen kan worden dat zegeschikt zullen zijn als alternatieve verblijfplaatsen voor de soort. Indien de planning onverhoopt verschuift en beschikbaarheid van de inbouwvoorzieningen niet gegarandeerd kan worden voor aanvang het broedseizoen van de gierzwaluw (vanaf mei 2019) worden tijdelijke kasten opgehangen in de directe omgeving in overleg met een deskundige op het gebied van gierzwaluwen.

Ondanks de getroffen maatregelen gaan er door de werkzaamheden nestplaatsen van de gierzwaluw verloren. Een ontheffing is daarom noodzakelijk.

De wijk, met veelal oudere woningen, biedt volop nestlocaties voor de gierzwaluw. Tijdens de inventarisaties kon geconstateerd worden dat de nestlocaties onderdeel uitmaken van een grotere populatie in de wijk omdat tientallen gierzwaluwen rondzwermden boven de wijk en ze laag en roepend door de straten vlogen. Daarnaast is de gierzwaluw in Nederland een algemeen voorkomende trekvogel die voornamelijk in de broedperiode in Nederland aanwezig is. Het aantal broedparen is in de periode 1998-2000 geschat op 30.000-60.000 paren (www.sovon.nl). Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de staat van instandhouding van de gierzwaluw niet in gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Huismus

Onder de dakpannen van de huizen aan de Lindenlaan 10, 30 en 44 en de Dennenlaan 43/45, 51, 55, 69, 71 en 73 zijn in totaal negen nestlocaties van de huismus vastgesteld.
Als gevolg van de renovatiewerkzaamheden gaan er tenminste negen nestplaatsen van de huismus verloren. Ter compensatie van deze verblijven moeten tenminste 18 nestlocaties worden aangeboden in de vorm van vogelvides of inbouwkasten. De inbouwvoorzieningen worden zowel aan de voorkant als de achterkant van de panden geplaatst met een westelijke en oostelijke oriëntatie. Hierdoor wordt een zo groot mogelijke variatie in leefgebied aangeboden waardoor de kans van ingebruikname wordt vergroot.

De huidige nestlocaties worden na het broedseizoen van 2018 aangetast en de nieuwe voorzieningen zijn gereed vóór aanvang van het volgende broedseizoen van 2019. Het tijdelijke verlies aan verblijflocaties wordt overbrugd met tijdelijke voorzieningen in de vorm van nestkasten. De nestkasten worden opgehangen binnen het bestaande territorium op geschikte locaties aan de schuurtjes van de huidige bebouwing. Om aan deze tijdelijke verblijven te kunnen wennen zullen de bestaande verblijfplaatsen pas ongeschikt gemaakt worden als de tijdelijke kasten ten minste drie maanden aanwezig zijn. De tijdelijke kasten zullen tevens drie maanden na aanbrengen van de permanente maatregelen aanwezig blijven.

Ondanks de getroffen maatregelen gaan er door de werkzaamheden nestplaatsen van de huismus verloren. Een ontheffing is daarom noodzakelijk.

Onder meer in Nederland is de huismussenpopulatie sinds het jaar 1970 afgenomen. Toen werd het aantal broedparen geschat op 1 à 2 miljoen. Tussen 1990 en 2000 is het aantal huismussen in Nederland ongeveer gehalveerd. Sinds 2000 lijkt het of het aantal broedparen van de huismus in Nederland gestabiliseerd. Na de merel is de huismus nog steeds de meest algemene broedvogel in Nederland. De paartjes die in het plangebied broeden,

zijn onderdeel van een grotere populatie. De gebouwen in een wijk, betreffen voor het overgrote deel oudere eengezinswoningen (rijtjeshuizen, twee-onder-een-kap en losstaande woningen). De wijk biedt volop geschikt leefgebied voor de huismus in de vorm van diverse typen oudere gebouwen met geschikte nestlocaties, diepe en veelal groene tuinen en redelijk veel groen in de openbare ruimte. Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de staat van instandhouding van de huismus niet in gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Gewone dwergvleermuis
In het plangebied is een baltsend mannetje in- en uitvliegend waargenomen vanuit een overhangende dakpan van Dennenlaan 37. Tevens is van één exemplaar vastgesteld dat zijn paarverblijfplaats aanwezig is onder de dakpannen van Lindenlaan 18. De paarverblijven kunnen mogelijk ook in gebruik zijn als zomer of winterverblijf. Door de renovatiewerkzaamheden zullen de verblijven verloren gaan.

Van de gewone dwergvleermuis is bekend[1] dat zij gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen in gebouwen, waarin ze afwisselend verblijven. Het tijdelijke verlies van deze paarverblijfplaatsen kan daarom mogelijk al opgevangen worden binnen het bestaande netwerk van verblijven van de gewone dwergvleermuis. Ook geschikte gebouwen in de (directe) omgeving die nog geen onderdeel uitmaken van dit netwerk kunnen ontdekt worden en functioneren als (tijdelijk) alternatief voor het individu in het plangebied. Uit zorgvuldigheid worden voor het tijdelijke verlies van de paarverblijfplaatsen in de directe omgeving van het plangebied tijdelijke verblijfplaatsen aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. Deze vleermuiskasten dienen als overbrugging totdat de permanente voorzieningen zijn gerealiseerd.

Om doden zoveel mogelijk te voorkomen, zullen voorafgaand aan de renovatie de verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden door handmatig de eerste twee rijen van de kantpannen te verwijderen of door toepassing van zogenaamde 'exclusion flaps', of na uitvliegen (gecontroleerd door ter zake kundige ecoloog) het dichtzetten van de invliegopening. Hierbij kan verstoren van gewone dwergvleermuizen niet voorkomen worden. Omdat de huidige verblijfplaatsen mogelijk jaarrond gebruikt worden, worden de verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt in de minst kwetsbare periodes voor de gewone dwergvleermuis. Dit zijn de periodes van half maart tot half mei en half augustus tot en met oktober. Deze periodes vallen in de actieve periode. De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, circa 6 maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de gewone dwergvleermuis voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.

Ter compensatie van de verblijfplaatsen die verloren gaan, zal de ruimte tussen de dakpannen en het dakbeschot geschikt en toegankelijk gemaakt worden voor vleermuizen. Indien dit bij de Lindenlaan technisch niet mogelijk blijkt te zijn worden vleermuiskasten ingebouwd in de daken. In totaal worden dan minstens vier vleermuiskasten in de daken ingebouwd. De inbouwvoorzieningen worden aan verschillende zijden geplaatst, waarmee rekening wordt gehouden met een diversiteit aan microklimaten. Bij de Dennenlaan/Sparrenlaan kan er ook voor gekozen worden om de spouwruimte geschikt en toegankelijk te maken voor vleermuizen.

Ondanks deze maatregelen is er door de werkzaamheden sprake van mogelijk doden, verstoring van de aanwezige gewone dwergvleermuizen en het beschadigen/vernielen van vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Hiervoor is een ontheffing noodzakelijk.

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemeen voorkomende vleermuissoort. Hij kan vrijwel overal in Nederland in en rond gebouwen aangetroffen worden. De aangetroffen gewone dwergvleermuizen vormen geen populatie op zichzelf, maar maken vermoedelijk deel uit van een metapopulatie die de hele bebouwde kom van Vianen en omgeving beslaat. Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied komt de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Laatvlieger
Tijdens de inventarisaties in juni en juli is één zomerverblijf van de laatvlieger vastgesteld. De verblijfplaats bevindt zich onder de nok van Dennenlaan 37 en wordt gebruikt door een enkele laatvlieger. De laatvlieger is roepend en uitvliegend waargenomen vanuit de holte achter een overhangende dakpan. Het zomerverblijf kan mogelijk ook in gebruik zijn als winterverblijf omdat het aannemelijk is dat er toegang is tot de spouwmuur. Door de na-isolatie werkzaamheden zal de verblijfplaats verloren gaan.

Van laatvliegers is bekend[2] dat zij gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen in gebouwen, waarin ze afwisselend verblijven. Het tijdelijke verlies van dit zomerverblijf kan daarom mogelijk al opgevangen worden binnen

[1] BIJ12 Kennisdocument gewone dwergvleermuis, Versie 1.0, juli 2017
[2] Hoof, P. van & T. Molenaar, in prep. Telemetrisch onderzoek laatvlieger Castenray. Onderzoek naar verblijfplaatsen en activiteit in het najaar van 2017. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen / Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

het bestaande netwerk van zomerverblijven van de laatvlieger. Ook geschikte gebouwen in de (directe) omgeving die nog geen onderdeel uitmaken van dit netwerk kunnen ontdekt worden en functioneren als (tijdelijk) alternatief voor het individu in het plangebied.

Uit zorgvuldigheid worden voor het tijdelijke verlies van het zomerverblijf in de directe omgeving van het plangebied tijdelijke verblijfplaatsen aangeboden in de vorm van voor de laatvlieger aangepaste vleermuiskasten. Deze vleermuiskasten dienen als overbrugging totdat de permanente voorzieningen zijn gerealiseerd. Volgens de aanvrager zijn er tijdens de expertmeeting van de laatvlieger positieve resultaten benoemd met gebruik van deze kasten. Hoewel geen monitoringsresultaten hiervan zijn vastgelegd, hebben experts hier tijdens inspecties laatvliegers aangetroffen afwisselend tussen de muur en de kast en in de kast zelf. Alhoewel de vleermuiskasten ontworpen zijn voor gebruik tijdens milde perioden in de winter, kunnen deze ook gebruikt worden als tijdelijke uitwijkmogelijkheden voor het aanwezige zomerverblijf. Wij concluderen hieruit dat voor de tijdelijke mitigatie de best beschikbare informatie en voorzieningen zijn toegepast.

Om doden zoveel mogelijk te voorkomen, zal voorafgaand aan de renovatie de verblijfplaats ongeschikt gemaakt worden door handmatig de eerste twee rijen van de kantpannen te verwijderen of door toepassing van zogenaamde 'exclusion flaps', of na uitvliegen (gecontroleerd door ter zake kundige ecoloog) het dichtzetten van de invliegopening. Hierbij kan verstoren van de laatvlieger niet voorkomen worden. Omdat de huidige verblijfplaats mogelijk jaarrond gebruikt wordt, wordt de verblijfplaats ongeschikt gemaakt in de minst kwetsbare periodes voor de laatvlieger. Dit zijn de periodes van half maart tot half mei en half augustus tot en met oktober. Deze periodes vallen in de actieve periode. De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, circa 6 maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de laatvlieger voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.

Aangezien nog niet duidelijk is of er gerenoveerd wordt of dat er gesloopt wordt met nieuwbouw, is het ook nog niet mogelijk om aan te geven welke permanente mitigatie zal worden toegepast. Er zijn echter wel een aantal opties aangeboden die toegepast kunnen worden. In alle gevallen zal het microklimaat van het zomer en winterverblijf door de isolatie van het dak en de spouwmuur worden aangetast.

Een nieuwe verblijfplaats met een invliegopening die exact overeenkomt met de oorspronkelijke verblijfplaats heeft een grotere kans van slagen. Het gaat hierbij onder andere om de invlieglocatie, manier van invliegen, invliegopening en de materialen rond de invliegopening.[3]Uit vijfjarige monitoring bij een kraamverblijf bij Thesinge[4] is gebleken dat ook bij na-isolatie goede resultaten zijn geboekt met mitigerende maatregelen die de originele kenmerken van het verblijf nabootst.

Indien er gebruik gemaakt wordt van een dubbele spouwmuur, zullen de fysieke eigenschappen van het verblijf grotendeels gelijk kunnen blijven omdat er alleen een schil omheen geplaatst wordt. Er kan ook gekozen worden voor het verwijderen en nieuwbouwen van de spouwmuur. In dat geval zullen de huidige fysieke eigenschappen zoveel mogelijk worden nagebootst door de spouw, net als nu, via de dakpannen bereikbaar te maken.

Het is niet aannemelijk dat de verblijfsruimte onder de dakpannen na isolatie weer geschikt gemaakt kan worden voor de laatvlieger: *Onze ervaring is dat een isolatielaag ervoor kan zorgen dat ruimtes onder een dak kunnen opwarmen tot wel boven de 60 graden Celsius. Er is geen literatuur bekend over de maximale temperatuur van laatvlieger zomerverblijfplaatsen. Echter is het aannemelijk dat verblijfplaatsen met een temperatuur van boven de 42 graden Celsius fysiologische problemen kan veroorzaken. De locatie van de toegankelijke ruimte ten opzichte van de isolatielaag zorgt er daarom voor dat met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid de ruimte niet geschikt is voor de laatvlieger, of ieder andere vleermuissoort.*[5]

Aanvullend op de mitigatie voor de spouwmuur zal er daarom ook gevelbetimmering worden aangebracht waarbij speciaal voor vleermuizen (en ook de laatvlieger) diverse compartimenten worden gemaakt waarin diverse microklimaten aangeboden worden.

Alhoewel bovengenoemde alternatieve verblijfruimtes de eigenschappen van de oorspronkelijke verblijfplaats onder de dakpannen niet nabootst, zijn dit wel geschikte alternatieven voor zomer- en winterverblijven en wordt hierdoor voldoende gecompenseerd voor het verlies aan verblijfplaatsen. Ondanks deze maatregelen is er door de werkzaamheden sprake van mogelijk doden, verstoring van de aanwezige laatvlieger en het beschadigen/vernielen van een vaste rust- en verblijfplaats van de laatvlieger. Hiervoor is een ontheffing noodzakelijk.

---

[3] NatuurInclusief, E. Henrard en J. Beijk, Borculo, 18 juli 2018

[4] http://vleermuis.net/publicatie-lijst/vlendag-2016/348-5-succesvolle-mitigatie-van-kraamkolonie-laatvlieger-rudmer-zwerver/file

[5] NatuurInclusief, E. Henrard en J. Beijk, Borculo, 18 juli 2018

De populatiegrootte van de laatvlieger is in 1994 voor Nederland ingeschat op 30.000 tot 50.000 individuen. Het gevonden aantal hangt echter sterk af van de onderzoeksinspanning (Ottburg & Van Swaay, 2014). Omdat laatvliegers vrijwel altijd overwinteren in zeer besloten en ontoegankelijke ruimten, zijn er geen betrouwbare gegevens van de ontwikkelingen in het aantal overwinteraars (Van der Graaff, 2016). De daadwerkelijke omvang van de populatie is hoogstwaarschijnlijk hoger dan de geschatte omvang, om deze reden kan de huidige situatie van de populatieomvang als 'gunstig' worden beoordeeld. Zowel de NEM-Zoldertellingen als de NEM-Transecttellingen laten een positieve trend zien. Om deze reden wordt de trend van de populatieomvang beoordeeld als 'verbeterend'. Het aantal geschikte verblijfplaatsen dreigt in de toekomst sterk af te nemen door de grote renovatie- en na isolatie programma's. Voor hun voedsel zijn laatvliegers bovendien afhankelijk van grotere insecten. Juist hiervan is de afname in de afgelopen jaren sterk. Het toekomstperspectief van de laatvlieger is beoordeeld als 'ongunstig – ontoereikend'.[6]

Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de staat van instandhouding van de laatvlieger niet in het gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Belang van de aanvraag
U heeft ten aanzien van de gierzwaluw en de huismus ontheffing aangevraagd op grond van het belang 'volksgezondheid of openbare veiligheid'. U heeft ten aanzien van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger ontheffing aangevraagd op grond van het belang 'volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

Het belang van het project is de verbetering en verduurzaming van de woningen. De ingrepen zijn noodzakelijk om de woningen voor de toekomst goed, duurzaam en leefbaar te houden. Door het toepassen van woningisolatie zal er minder gebruik gemaakt worden van fossiele brandstoffen en hiermee wordt een reductie in de CO_2-uitstoot gerealiseerd. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het beperken van klimaatverandering. Klimaatverandering kan leiden tot onder andere zeespiegelstijging met risico op overstromingen en verzilting, vergroting weersextremen, beperkingen in zoetwatervoorzieningen, toenemend risico op (infectie)ziekten en plagen en bedreiging van de energievoorziening. Met het project wordt invulling gegeven aan de afspraken die zijn gemaakt op de Klimaatconferentie Parijs 2015.

Zoals in het activiteitenplan beschreven draagt het project bij aan de ambities en doelstellingen vanuit het 'Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving' (28 juni 2012, ondertekend door Minister Spies, Aedes, de Woonbond en Vastgoed Belang) en vanuit de deelconvenanten 'Convenant Energiebesparing Corporatiesector' en 'Lenteakkoord Energiezuinige Nieuwbouw', beide getekend door Aedes. Als de convenanten zijn uitgevoerd, hebben de 2,4 miljoen corporatiewoningen in 2021 gemiddeld energielabel B. Dat komt neer op een energiebesparing tussen 2008 en 2021 van 33 procent.

Energiebesparing en duurzaamheid staan hoog op de agenda van de woningcorporaties. De gemeente Veenendaal heeft met de wooncorporaties prestatieafspraken gemaakt met betrekking tot energiebesparing en duurzaamheid (ondertekend op 15 december 2015). Hierin is afgesproken de gemiddelde Energie-Index in de loop der jaren af te laten nemen van circa 1,6 in 2015 naar 1,3 in 2025. Energiebesparing door woningcorporaties is tevens opgenomen in de vastgestelde gemeentelijke structuurvisie 'Woonvisie Veenendaal 2014 – 2019' en het vastgestelde gemeentelijke Milieukwaliteitsplan 2017-2019. In de Woonvisie is opgenomen dat de afgesproken energiebesparing voor een groot deel gerealiseerd moet worden door energiebesparingen in de bestaande bouw, zowel koop als huurwoningen. De gemeente Veenendaal heeft de duurzaamheidsambitie om in 2035 energieneutraal te zijn. Vanwege de impact die een energietransitie heeft op de samenleving, is besloten om een strategisch programma op te stellen om te streven naar een energieneutraal Veenendaal in 2035. In het vastgestelde 'Programmaplan een energieneutraal Veenendaal in 2035 (periode 2017-2021)', staat beschreven dat het streven van de gemeente naar een duurzame en gezonde omgeving met een hoge kwaliteit van leven alleen kan wanneer de CO_2-uitstoot beperkt wordt. Om dit te bereiken moet de energievraag van inwoners, bedrijven en gemeentelijke instellingen worden geminimaliseerd, waarbij de energie die nodig is duurzaam moet worden opgewekt. Onderhavig project is dan ook een project op weg naar een energieneutraal Veenendaal. De transitie naar schone energie heeft ook prioriteit bij de Provincie Utrecht. De Provinciale Staten van Utrecht hebben op 19 september 2016 de energieagenda goedgekeurd. In de agenda staan maatregelen waarmee de provincie drempels weghaalt voor kansrijke initiatiefnemers in de energietransitie. Hierbij wordt ook isolatie van huizenblokken en energiebesparingen in woningen genoemd als kans om het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen.

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat de belangen 'volksgezondheid of openbare veiligheid' (ten aanzien van de gierzwaluw en de huismus) en 'volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard

[6] Arcadis, De staat van instandhouding, Factsheets voor 25 soorten in Gelderland, 16 mei 2018

en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' (ten aanzien van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger) voldoende onderbouwd zijn om het beschadigen en vernielen van verblijfplaatsen van de gierzwaluw, de huismus, de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger te rechtvaardigen.

Alternatievenafweging
De voorgenomen renovatie- en isolatie maatregelen zijn locatiespecifiek. De energetische maatregelen worden veelal gecombineerd met planmatig onderhoud aan de woningen. De woningen in het plangebied moeten gerenoveerd en geïsoleerd worden om de duurzaamheidsdoelstelling te behalen, de CO_2-uitstoot en woonlasten te verlagen en de woningen naar huidige maatstaven bewoonbaar te kunnen houden. Renovatie is nodig om de woningen te kunnen behouden en om ze voor bewoning geschikt te houden. Het niet uitvoeren van renovatie en isolatie is niet haalbaar en niet realistisch omdat dat leidt tot verdere achteruitgang van de kwaliteit van de woningen wat uiteindelijk leidt tot sloop. Hier zijn, naast het maatschappelijke belang, de gierzwaluw, de huismus, de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger niet bij gebaat omdat de verblijfplaatsen dan ook verdwijnen. Om de isolatie en renovatie uit te voeren, is het noodzakelijk om werkzaamheden uit te voeren aan de bestaande daken en hiermee dus verblijfplaatsen aan te tasten. Er is geen mogelijkheid om deze locaties te ontzien, omdat de isolatie/renovatie dan onvolledig en dus inefficiënt wordt uitgevoerd. Tevens wordt bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden met de aanwezigheid en de kwetsbare perioden van de aangevraagde soorten.

Gezien het bovenstaande zijn er geen redelijke alternatieven mogelijk die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

VI. Conclusie
Gelet op het voorgaande verlenen wij u ontheffing als bedoeld in artikel 3.3 en 3.8 van de wet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden, deze treft u aan in de bijlage bij dit besluit.

VII. Bezwaar
U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier "Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD". Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;
- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:
- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
- de reden van bezwaar;
- ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

VIII. Inwerkingtreding
Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website www.officielebekendmakingen.nl

IX. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030-2583311.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website www.provincie-utrecht.nl.

X. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing. Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan:
- Sweco Nederland B.V.;
- Gemeente Veenendaal;
- RUD Utrecht, Postbus 85242, 3508 AE Utrecht.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

[redacted]

Mevr. mr. S.L. Munsel
Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Leefomgeving

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Sweco Nederland B.V. op 24 april 2018, namens Stichting Patrimonium woonservice en de aanvulling hierop van 31 mei 2018, 4 juli 2018, 30 juli 2018 en 8 augustus 2018, gelet op de artikelen 3.3 en 3.8 van de Wet natuurbescherming,

Verlenen Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht hierbij aan:
Naam: Stichting Patrimonium woonservice
Adres: Postbus 91
Postcode en woonplaats: 3900 AB Veenendaal

Ontheffing 81CE0CAA voor het tijdvak van: 1 september 2018 tot 1 augustus 2021

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1, tweede lid, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk beschadigen, vernielen, van nesten of rustplaatsen van de gierzwaluw *(Apus apus)*, huismus *(Passer domesticus)*.

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, eerste, tweede en vierde lid van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk doden, opzettelijk verstoren en het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis *(Pipistrellus pipistrellus)* en de laatvlieger *(Eptesicus serotinus)*.

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft (allen in Veenendaal):
- **Lindenlaan 2 – 44;**
- **Dennenlaan 27 – 73;**
- **Dennenlaan 26 – 34;**
- **Sparrenlaan 27 – 29.**

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften
1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met de provincie Utrecht indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, tenminste twee weken voorafgaand aan de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen, het bijgevoegde meldingsformulier start werkzaamheden volledig in te vullen en naar de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht te sturen. Hierbij dient het ecologische werkprotocol (zie voorschrift 22) bijgevoegd te zijn.
7. Na afronding van de werkzaamheden dient het meldingsformulier gereedkomen werkzaamheden te worden toegezonden aan de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht. Hierbij dient het logboek (zie voorschrift 8), of een kopie daarvan, bijgevoegd te zijn.

Specifieke voorschriften
8. Tijdens de werkzaamheden dient een logboek te worden bijgehouden. In het logboek dienen gemaakte ecologische keuzes vastgelegd te worden zoals goedkeuring / vrijgeven door een ecoloog, afwijkingen van het ecologisch werkprotocol en gekozen mitigerende maatregelen en de locatie daarvan.
9. De maatregelen, genoemd in hoofdstuk 4 van het document *Activiteitenplan Woningrenovatie Veenendaal Lindenlaan en Dennenlaan/Sparrenlaan, SWECO, 24 april 2018* alsmede de ingediende aanvullingen daarop (zie bijlage 3) dienen te worden opgevolgd.
10. De tijdelijke verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger dienen tenminste gedurende zes maanden na aanbrengen van de permanente verblijven aanwezig te blijven. De tijdelijke

verblijven mogen alleen verwijderd worden indien is vastgesteld dat er geen vleermuizen in de verblijven aanwezig zijn. Het ongeschikt maken van de tijdelijke kasten is uitsluitend toegestaan buiten de kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

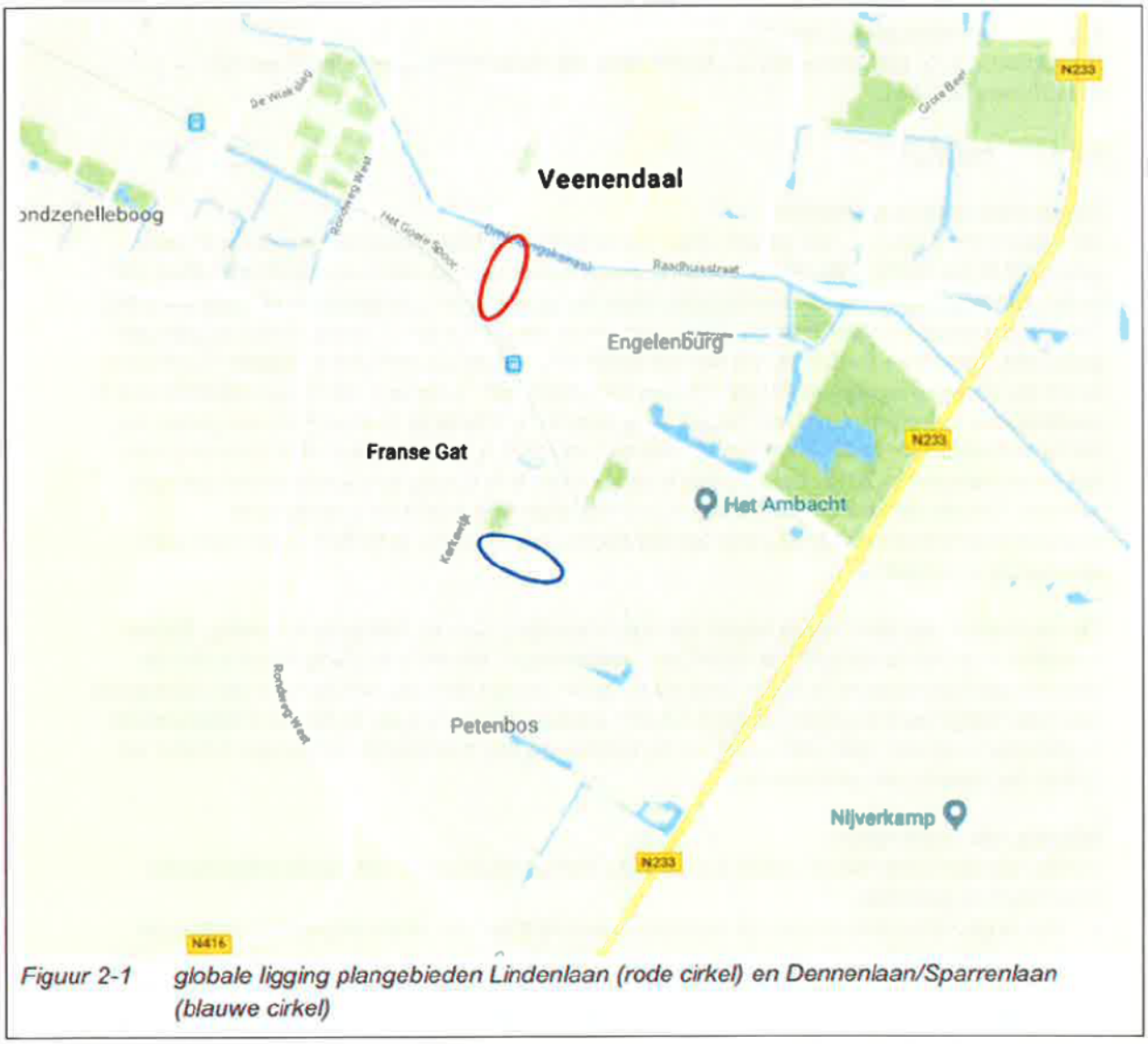
11. De werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten de kwetsbare periode en momenten van de soorten. De kwetsbare perioden en momenten zijn in beginsel*:
    a. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger: van 15 mei tot 15 juli en van 1 november tot 1 april**;
    b. Huismus: broedperiode van 1 maart tot 31 augustus en bij strenge vorst (vanaf -10,0°C) of een sneeuwdek van meer dan 2 cm;
    c. Gierzwaluw: broedperiode van 1 mei tot 15 augustus.

    *De perioden kunnen door klimatologische omstandigheden afwijken. Dit ter beoordeling van de ecologische deskundige.

    **tijdens de winterrustperiode is renovatie van de daken toegestaan.
12. De vrije invliegroute van permanente alternatieve verblijven van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger dient blijvend geborgd te zijn.
13. De plaatsing van de tijdelijke nestkasten van de huismus dient te voldoen aan het Kennisdocument Huismus BIJ12, Versie 1.0, juli 2017.
14. Werkzaamheden die verblijven van de gewone dwergvleermuis of het verblijf van de laatvlieger aantasten, dienen pas aan te vangen wanneer na ongeschikt maken van het verblijf tenminste drie dagen verstreken zijn waarbij de avondtemperatuur tenminste 10°C was. Ten einde te toetsen of het ongeschikt maken heeft gewerkt, dient op een geschikt moment (tenminste 3 dagen na plaatsing en tijdens invliegmomenten van de gewone dwergvleermuis: vanaf 1 uur voor zonsopkomst, voor de laatvlieger eerder, dit ter beoordeling van de ecoloog) gecontroleerd te worden. De controle moment(en) en bevindingen dienen vastgelegd te worden in het logboek.
15. Bij het ongeschikt maken van het zomer-/ winterverblijf van de laatvlieger, dient destructief onderzoek plaats te vinden waarbij zoveel mogelijk relevante verblijfskenmerken worden vastgelegd in de vorm van foto's en omschrijving van aanwezige materialen, de invlieglocatie en invlieghoogte, tot welke onderdelen er toegang is en informatie over afmetingen van de invlieghoogte, ruimte onder dakpannen en in de spouw. De in het destructieve onderzoek verzamelde informatie over de verblijfskenmerken dienen in de permanente alternatieve verblijfplaats zoveel mogelijk te worden nagebootst.
16. Bij de melding gereedkomen werkzaamheden worden de gegevens van het destructieve onderzoek bijgevoegd en wordt een toelichting bijgevoegd van de kenmerken (zoals omschreven in voorschrift 15) van de aangebrachte permanente alternatieve verblijfplaats voor de laatvlieger. Hierbij dient ook een dwarsdoorsnede tekening van de verblijfplaats bijgevoegd te worden waarin de afmetingen van de invliegopening en de te onderscheiden verblijfruimtes tot uiting komen.
17. U dient de geschiktheid van de alternatieve verblijflocatie van de laatvlieger jaarlijks in de zomerperiode te monitoren op aanwezigheid.
18. De zomerverblijfplaats van de laatvlieger dient 6 jaar gemonitord te worden. De monitoringsgegevens dienen om het jaar in maart toegestuurd te worden aan servicebureau@provincie-utrecht.nl. In totaal dienen er dus 3 rapportages te worden ingediend.
19. Indien noodzakelijk kan de monitoringsverplichting verlengd worden. Dit zal in overleg met een deskundige en de aanvrager bepaald worden.
20. Indien blijkt dat de maatregelen die gemonitord worden niet voldoende werken, kunnen er aanvullende maatregelen opgelegd worden.
21. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
22. De ontheffinghouder dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin minstens de voorschriften uit deze ontheffing. Het werkprotocol dient (aanvullend) de volgende aspecten te omschrijven:
    a. Omschrijving van het plangebied, inclusief kaart;
    b. Activiteiten/werkzaamheden die uitgevoerd worden (inclusief planning);
    c. Maatregelen die getroffen zijn/worden (locatie op kaart en datum/tijd);
    d. Wie is de begeleidend ecoloog (inclusief contactgegevens);
    e. Welke activiteiten zijn/worden door de ecoloog begeleid;
    f. Hoe er wordt/is omgegaan met onverwachte (beschermde) soorten binnen het plangebied.
23. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden en dienen dit na te leven. Het werkprotocol moet naar de RUD meegestuurd worden met de startmelding werkzaamheden.
24. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
25. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, minimaal drie maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag in te dienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.

Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is provincie Utrecht, servicebureau@provincie-utrecht.nl of Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht.

Bijlage 2 Situering planlocatie

Figuur 2-1 *globale ligging plangebieden Lindenlaan (rode cirkel) en Dennenlaan/Sparrenlaan (blauwe cirkel)*

Bijlage 3 Mitigerende maatregelen

4.2 Maatregelen Lindenlaan

Er worden zowel compenserende als mitigerende maatregelen getroffen voor de betreffende soorten.

4.2.1 Huismus

Compenserende maatregelen

De nestlocaties worden aangetast, maar het functionele leefgebied (tuinen en openbaar groen) blijft behouden. Bij de verbouwing worden permanente voorzieningen getroffen. Dit in de vorm van ingebouwde nestlocaties door het plaatsen van vogelvides of inbouwkasten. De inbouwvoorzieningen worden zowel aan de voorkant als de achterkant van de panden geplaatst, waarmee ze dus zowel een westelijke als oostelijke oriëntatie krijgen. De insteek is om bij zoveel mogelijk woningen inbouwvoorzieningen te treffen, maar het zal minimaal 6 nestlocaties betreffen. Conform de planning worden de huidige nestlocaties aangetast na het broedseizoen van 2018 en zijn de nieuwe voorzieningen al gereed vóór aanvang van het broedseizoen in 2019. Echter, nestlocaties van de huismus kunnen jaarrond gebruikt worden. Om de tijd tussen het verlies van de huidige nestlocaties en de nieuwe voorzieningen te overbruggen, worden tijdelijke voorzieningen getroffen in de vorm van duurzame nestkasten.

De nestkasten worden opgehangen aan de schuurtjes van de huidige bebouwing. Groot voordeel van het ophangen van tijdelijke voorzieningen binnen het plangebied is dat de betreffende huismussen hun territoria niet hoeven te verlaten. Aanwezigheid van voldoende geschikt leefgebied is gegarandeerd. De nestkasten worden conform het kennisdocument opgehangen op een geschikte plek en oriëntatie, op een minimale hoogte van 3 meter en buiten het bereik van predatoren.

Mitigerende maatregelen

Verder worden conform de richtlijnen uit het kennisdocument de volgende mitigerende maatregelen getroffen.

- Het ongeschikt maken van de bestaande verblijfplaatsen wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de huismus (globaal maart – augustus) en buiten periodes met vorst. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer of korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van deze werkzaamheden wordt bepaald door een deskundige op het gebied van de huismus.
- De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, minimaal drie maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de vogels voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.
- De maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de huismus.
- Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld met daarin de te nemen maatregelen. Alle betrokken partijen zullen van het werkprotocol op de hoogte gesteld worden.

Met bovenstaande maatregelen wordt verstoring tot een minimum beperkt en wordt de gunstige staat van instandhouding van de huismus gewaarborgd.

4.2.2 Gierzwaluw

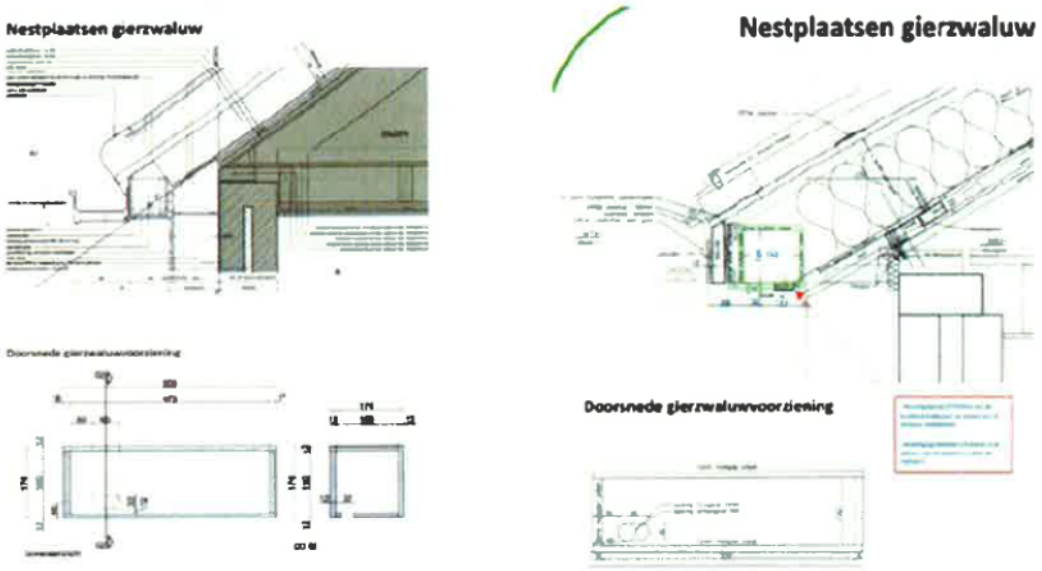
Bij de verbouwing worden permanente voorzieningen getroffen. Vanwege het gebruik van steenstrips is het niet mogelijk inbouwvoorzieningen in de muren te plaatsen. Derhalve worden nestkasten (minimaal 15 stuks) ingebouwd in de dakranden van de woningen. De inbouwvoorzieningen worden aan de koelere oostgevels geplaatst. Naar verwachting

worden inbouwvoorzieningen naar het voorbeeld in de gedragscode natuurinclusief renoveren gebouwd (zie Figuur 4-1). Het ontwerp wordt afgestemd met een ecoloog, deskundig op het gebied van de gierzwaluw. De voorzieningen zullen in ieder geval voldoen aan de richtlijnen uit het kennisdocument van de soort:

- een minimum bodemoppervlakte van 15 x 25 centimeter en een minimumhoogte van 13 centimeter;
- een invliegopening van maximaal 2 centimeter boven de bodem (van binnen gemeten);
- een invliegopening van circa 7 centimeter breed en circa 3 centimeter hoog;
- asymmetrisch invliegopening, zodat er een donkere hoek in de nestgelegenheid ontstaat.

Conform de planning worden de huidige nestlocaties aangetast na het broedseizoen van 2018 en zijn de nieuwe voorzieningen al gereed vóór aanvang van het broedseizoen in 2019. Er is dan ook geen noodzaak voor het treffen van tijdelijke voorzieningen. Indien de planning onverhoopt verschuift en beschikbaarheid van de inbouwvoorzieningen niet gegarandeerd kan worden voor aanvang het broedseizoen van de gierzwaluw (vanaf mei 2019) worden tijdelijke kasten opgehangen. De locatie voor de eventueel noodzakelijke tijdelijke kasten zal afgestemd worden met een ecoloog, deskundig op het gebied van de gierzwaluw. Voor de plaatsing van de tijdelijke kasten zullen de richtlijnen uit het kennisdocument gehanteerd worden. Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld met daarin de te nemen maatregelen. Alle betrokken partijen zullen van het werkprotocol op de hoogte gesteld worden.

Met bovenstaande maatregelen wordt verstoring tot een minimum beperkt en wordt de gunstige staat van instandhouding van de gierzwaluw gewaarborgd.

Figuur 4-1 Voorbeeld inbouwvoorziening gierzwaluw in dakrand (uit Gedragscode natuurinclusief renoveren)

4.2.3 Gewone dwergvleermuis

Compenserende maatregelen
Er wordt zorg gedragen dat in de gerenoveerde panden ook verblijfplaatsen voor vleermuizen worden gerealiseerd. De vorm waarin moet nog afgestemd worden met de

aannemer. Vanwege het gebruik van steenstrips is het niet mogelijk inbouwvoorzieningen in de muren te plaatsen. De insteek is om de ruimte tussen de dakpannen en het dakbeschot geschikt en toegankelijk te maken voor vleermuizen. Indien dit technisch niet mogelijk blijkt te zijn worden vleermuiskasten ingebouwd in de daken. In totaal worden dan minstens 4 vleermuiskasten in de daken ingebouwd.

Bij het geschikt maken van de ruimte onder de dakpannen wordt dit in ieder geval toegepast bij minstens één hoekhuis. Het geschikt maken van een dak betekent dan het aanbrengen van een spleetvormige ruimte (van circa 3 cm), waarin vleermuizen kunnen wegkruipen. Deze kan zich boven of onder het dakbeschot bevinden. De spleetvormige ruimte moet zowel aan oost- als westzijde van de panden gerealiseerd worden. Een vleermuis heeft een ruwe ondergrond nodig om zich vast te kunnen grijpen en om weg te kunnen kruipen. Afhankelijk van het type materiaal wordt een griplaag aangebracht. Zo kunnen bijvoorbeeld bij gebruik van steenwol of glaswol dunne ruwe platen tegen het isolatiemateriaal worden aangebracht. Bij gebruik van (isolatie)platen worden de platen opgeruwd of wordt er kunststof gaas aan bevestigd. Daarnaast worden invliegopeningen gerealiseerd door een ruimte van circa 2 centimeter breed te laten tussen de kantpannen en de muur.

Indien dit technisch niet mogelijk is, worden minimaal 4 inbouwkasten geplaatst onder het dak. De inbouwvoorzieningen worden aan verschillende zijden geplaatst, waarmee rekening wordt gehouden met een diversiteit aan microklimaten.

In de directe omgeving zijn ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor de gewone dwergvleermuis. Er zijn vele gebouwen aanwezig die geschikte verblijfplaatsen bieden voor de soort. Gebouwen in de omgeving kunnen dan ook dienen als alternatief voor een individu in het plangebied. Gewone dwergvleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen, ze hebben een netwerk van gebouwen waarin ze afwisselend verblijven (bron: kennisdocument gewone dwergvleermuis). Het is dan ook zo goed als zeker dat het individu in het plangebied reeds bekend is met andere verblijven in de omgeving. Uit zorgvuldigheid worden in de directe omgeving van het plangebied tijdelijke verblijfplaatsen aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. Deze vleermuiskasten dienen als overbrugging totdat de permanente voorzieningen zijn gerealiseerd. Er worden vier houtbetonnen kasten gehangen aan de schuurtjes van de woningen:

- in de directe omgeving van de huidige verblijfplaats;
- op een geschikt locatie op minimaal 3 meter hoogte;
- buiten het bereik van predatoren;
- door of onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.

Mitigerende maatregelen

Verder worden conform de richtlijnen uit het kennisdocument de volgende mitigerende maatregelen getroffen.

- Het ongeschikt maken van de verblijfplaats kan het beste gedaan worden door handmatig de eerste twee rijen van de kantpannen te verwijderen. Dit zorgt voor tocht en lichtinval, hetgeen de verblijfplaats onder het dak ongeschikt maakt.
- Na minimaal 3 dagen na het ongeschikt maken, kan de verdere ontmanteling van het pand aanvangen. Deze 3 dagen zijn afhankelijk van de weersomstandigheden. De geschiktheid voor de uitvoering wordt bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- Omdat de huidige verblijfplaats mogelijk jaarrond gebruikt wordt, wordt de verblijfplaats ongeschikt gemaakt in de minst kwetsbare periodes voor de gewone dwergvleermuis. Dit zijn periodes half maart tot half mei en half augustus tot en met oktober. Deze periodes vallen in de actieve periode, maar buiten de kraamperiode. Afhankelijk van het

seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid voor de uitvoering wordt bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, circa 6 maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de vleermuis voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.
- Bovengenoemde maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld, waarin alle maatregelen worden vastgelegd. Dit werkprotocol zal tijdens de werkzaamheden op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend worden gemaakt.

Met bovenstaande maatregelen wordt verstoring tot een minimum beperkt en wordt de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis gewaarborgd.

4.3 Maatregelen Dennenlaan/Sparrenlaan

4.3.1 Huismus

Compenserende maatregelen
Als de nestlocaties worden aangetast, worden compenserende maatregelen getroffen. Bij de verbouwing worden permanente voorzieningen getroffen voor de huismus. Dit in de vorm van ingebouwde nestlocaties door het plaatsen van vogelvides of inbouwkasten. Het plaatsen van de inbouwvoorzieningen wordt gedaan conform de richtlijnen uit het kennisdocument en wordt afgestemd met een deskundige op het gebied van de huismus. De insteek is om bij zoveel mogelijk woningen inbouwvoorzieningen te treffen, maar het zal minimaal 12 nestlocaties betreffen.

Om de tijd tussen het verlies van de huidige nestlocaties en de nieuwe voorzieningen te overbruggen, worden tijdelijke voorzieningen getroffen in de vorm van vogelvides of nestkasten. Er wordt gezorgd voor minimaal 12 nestlocaties. Hierbij worden in ieder geval de hoekhuizen gebruikt, aangezien die vaak aantrekkelijker zijn voor huismussen. De vogelvides of nestkasten worden geplaatst bij andere woningen van de Dennenlaan, in de directe omgeving van de huidige nestlocaties. Uit het onderzoek is gebleken dat hier momenteel nog geen huismussen broeden. De woningen en tuininrichtingen zijn vergelijkbaar met die in het plangebied en vormen zeer geschikt leefgebied voor de huismus.

Mitigerende maatregelen
Verder worden conform de richtlijnen uit het kennisdocument de volgende mitigerende maatregelen getroffen.
- Het ongeschikt maken van de bestaande verblijfplaatsen wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de huismus (globaal maart – augustus) en buiten periodes met vorst. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van deze werkzaamheden wordt bepaald door een deskundige op het gebied van de huismus.
- De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, minimaal drie maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de vogels voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.
- De maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de huismus.

- Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld met daarin de te nemen maatregelen. Alle betrokken partijen zullen van het werkprotocol op de hoogte gesteld worden.

Met bovenstaande maatregelen wordt verstoring tot een minimum beperkt en wordt de gunstige staat van instandhouding van de huismus gewaarborgd.

4.3.2 Gierzwaluw

Als de nestlocaties worden aangetast, worden compenserende maatregelen getroffen. Bij de renovatie of nieuwbouw worden permanente inbouwvoorzieningen gerealiseerd. Dit betreft nestkasten die worden ingebouwd in de muren en/of dakranden van de woningen. De inbouwvoorzieningen worden niet aan de zuidgevels geplaatst. Er worden minimaal 35 inbouwkasten voor de gierzwaluw gerealiseerd. Naar verwachting worden inbouwvoorzieningen naar het voorbeeld in de *gedragscode natuurinclusief renoveren* gebouwd (zie Figuur 4-1). Ze zullen in ieder geval voldoen aan de richtlijnen uit het kennisdocument van de soort. Het ontwerp wordt afgestemd met een ecoloog, deskundig op het gebied van de gierzwaluw.

Afhankelijk van de planning zijn wel of geen tijdelijke voorzieningen nodig om de periode van de werkzaamheden te overbruggen. In het geval dat de huidige nestlocaties of de nieuwe inbouwvoorzieningen niet aanwezig zijn tijdens het broedseizoen van de gierzwaluw (mei t/m augustus), dan worden tijdig tijdelijke voorzieningen aangebracht in de vorm van 35 nestkasten. Deze worden dan opgehangen aan geschikte gevels van woningen in de directe omgeving. Voor de plaatsing van de tijdelijke kasten zullen de richtlijnen uit het kennisdocument gehanteerd worden. Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld met daarin de te nemen maatregelen. Alle betrokken partijen zullen van het werkprotocol op de hoogte gesteld worden.

Met bovenstaande maatregelen wordt verstoring tot een minimum beperkt en wordt de gunstige staat van instandhouding van de gierzwaluw gewaarborgd.

4.3.3 Vleermuizen

Compenserende maatregelen

Er wordt zorg gedragen dat met de verbouwing ook verblijfplaatsen voor vleermuizen (gewone dwergvleermuis en laatvlieger) worden gerealiseerd. De vorm waarin moet nog afgestemd worden met de aannemer. De insteek is om:

- de spouwruimte geschikt en toegankelijk te maken voor vleermuizen en/of;
- ruimte tussen de dakpannen en het dakbeschot geschikt en toegankelijk te maken voor vleermuizen.

Bij het geschikt maken van de ruimte in de spouw en/of onder de dakpannen wordt gelet op de vrije ruimte tussen het isolatiemateriaal en de muur/dakpannen. De ruimte in de luchtspouw dient circa 3 centimeter te zijn. Afhankelijk van het type isolatiemateriaal wordt een griplaag aangebracht. Een vleermuis heeft immers een ruwe ondergrond nodig om zich vast te kunnen grijpen en om weg te kunnen kruipen. Bij gebruik van steenwol of glaswol worden dunne ruwe platen tegen het isolatiemateriaal aangebracht. Bij gebruik van isolatieplaten worden de platen opgeruwd of wordt er kunststof gaas aan bevestigd. De luchtspouw en/of het dak dienen toegankelijk gemaakt te worden voor vleermuizen door invliegopeningen te realiseren van circa 2 centimeter. In de muren middels open stootvoegen op minimaal 3,5 meter hoog en bij daken door voldoende ruimte te laten tussen de kantpannen en de muur.

In de directe omgeving zijn ruim voldoende (tijdelijke) uitwijkmogelijkheden aanwezig voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Er zijn vele gebouwen aanwezig die geschikte verblijfplaatsen bieden voor de soorten. Gebouwen in de omgeving kunnen dan ook functioneren als (tijdelijk) alternatief voor de individuen in het plangebied. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen, ze hebben een netwerk van gebouwen waarin ze afwisselend verblijven. Het is dan ook zo goed als zeker dat individuen in het plangebied reeds bekend zijn met andere verblijven in de omgeving. Uit zorgvuldigheid worden in de directe omgeving van het plangebied tijdelijke verblijfplaatsen aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. Deze vleermuiskasten dienen als overbrugging totdat de permanente voorzieningen zijn gerealiseerd. Het gebruik van vleermuiskasten als tijdelijke overbrugging is conform het kennisdocument van de gewone dwergvleermuis. Voor de laatvlieger zijn geen standaard richtlijnen voorgeschreven. Uit de laatste expertmeeting (2018) met betrekking tot de laatvlieger is gebleken dat er positieve resultaten verkregen zijn met kasten aan schoorstenen. Hierbij zijn de kasten circa 3 centimeter van de muur opgehangen en de zijkanten en bovenkant afgesloten met latjes. Dit zorgt voor een grotere diversiteit aan microklimaten. De vleermuiskasten worden op de volgende wijze opgehangen:

- Aan schoorstenen van woningen in de directe omgeving worden 8 houtbetonnen vleermuiskasten opgehangen.
- Hierbij wordt tussen de kast en de muur een ruimte van circa 3 centimeter gelaten en deze ruimte langs de zijkanten en bovenkant wordt afgesloten met latjes.
- De kasten worden op verschillende windrichtingen geplaatst.
- De kasten worden opgehangen door of onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.

Mitigerende maatregelen

Verder worden conform de richtlijnen uit het kennisdocument de volgende mitigerende maatregelen getroffen.

- De huidige verblijfplaatsen wordt ongeschikt gemaakt. De wijze van ongeschikt maken wordt nog nader bepaald door deskundige op het gebied van vleermuizen. De beste methode is mede afhankelijk van de ingreep. Dit kan bijvoorbeeld door de dakpannen te verwijderen en/of hoeken van de gevel te strippen, om zo tocht te creëren om de verblijfplaats ongeschikt te maken. Andere opties zijn het gebruik van zogenaamde 'exclusion flaps', of na uitvliegen (gecontroleerd door ter zake kundige ecoloog) het dichtzetten van de invliegopening.
- Na minimaal 3 dagen na het ongeschikt maken, kan de verdere ontmanteling van het pand aanvangen. Deze 3 dagen zijn wel afhankelijk van de weersomstandigheden. De geschiktheid voor de uitvoering wordt bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- Omdat de huidige verblijfplaatsen mogelijk jaarrond gebruikt worden, worden ze ongeschikt gemaakt in de minst kwetsbare periodes voor de gewone dwergvleermuis en laatvliegers. Dit zijn periodes half maart tot half mei en half augustus tot en met oktober. Deze periodes vallen in de actieve periode, maar buiten de kraamperiode. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer of korter zijn. De geschiktheid voor de uitvoering wordt bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen.
- De bestaande verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt, circa 6 maanden nadat de tijdelijke nestkasten zijn opgehangen. Dit om de vleermuizen voldoende tijd te geven om te wennen aan de nieuwe voorzieningen.
- Bovengenoemde maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.

- Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld, waarin alle maatregelen worden vastgelegd. Dit werkprotocol zal tijdens de werkzaamheden op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend worden gemaakt.

Tijdelijke mitigatie Laatvlieger (maatwerk kast)

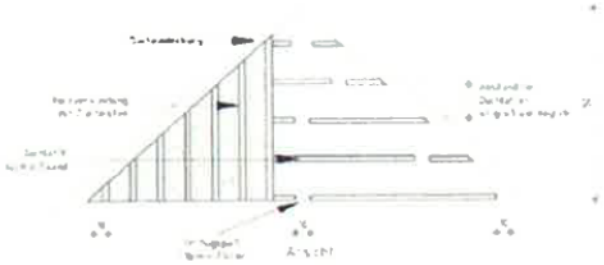
Laatvlieger permanente mitigatie

Indien naisolatie toegepast wordt, zal de spouwruimte ongeschikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen. In dat geval wordt een nieuwe spouwruimte aangeboden. Dit wordt gedaan door:

- Extra spouwruimte tegen de na-geïsoleerde muren te metselen óf:
- Nieuwe spouwmuur te realiseren. Dit kan door de gevel af te breken, isolatie aan te brengen en de gevel opnieuw te metselen.
    - Locatie is zuidgeoriënteerde kopgevel van pand waar de laatvlieger is aangetroffen (Dennenlaan 37). Aanvullend worden op tegenovergelegen kopgevel (noord georiënteerd) betimmeringen aangebracht. Op deze wijze worden meerdere geschikte verblijfplaatsenruimtes met verschillende microklimaten aangeboden.

- De spouwruimte wordt geschikt gemaakt voor de laatvlieger naar de richtlijnen vanuit de zoogdiervereniging. Dat wil zeggen:
    - De spouwmuur wordt geïsoleerd. Afhankelijk van het type isolatiemateriaal in de spouwruimte, dient een grip laag te worden aangebracht, zodat vleermuizen zowel aan de muur als aan het isolatiemateriaal kunnen hangen. Een vleermuis heeft immers een ruwe ondergrond nodig om zich vast te kunnen grijpen en om weg te kunnen kruipen. Bij gebruik van steenwol of glaswol worden dunne ruwe platen tegen het isolatiemateriaal aangebracht. Bij gebruik van isolatieplaten worden de platen opgeruwd of wordt er kunststofgaas aan bevestigd. Om de spouwruimte voor vleermuizen geschikt te maken, zal de ruimte tussen de muur en het isolatiemateriaal (de luchtspouw) circa 3 centimeter breed zijn. Om de luchtspouw toegankelijk te maken worden invliegopeningen aangebracht. Dit wordt gedaan door de kantpannen zodanig te plaatsen dat laatvliegers via de ruimte onder de dakpannen de lichtspouw kunnen bereiken. Indien dit niet mogelijk is worden stootvoegen aangebracht op een minimale hoogte van 3 meter. De invliegopeningen worden circa 2,5 centimeter breed.

- De betimmeringen worden als volgt geplaatst:
  - In de nok van het pand.
  - De binnenzijde van de betimmering zal ruw zijn, zodat vleermuizen grip hebben aan zowel de buitenmuur als de binnenzijde van de planken.
  - Met latjes kunnen platen en/of planken zodanig worden bevestigd dat aan de onderzijde een ruimte ontstaat, zodat vleermuizen toegang krijgen tot de ruimten achter de planken.
  - Dergelijke betimmeringen bieden verblijfplaatsen voor diverse vleermuizen die kunnen functioneren als zomer- en paarverblijf.

  - Ter illustratie:

Meldingsformulier gereedkomen werkzaamheden ontheffing

Behoort bij beschikking met:

- zaakkenmerk: Z-WNB-RI-REG-2018-0619
- briefnummer: 81CE0CAA
- datum: 17 augustus 2018
- planlocatie: Lindenlaan, Dennenlaan en Sparrenlaan te Veenendaal
- ontheffinghouder: Stichting Patrimonium woonservice, Postbus 91 in Veenendaal
  - Contactpersoon: [redacted]
  - Telefoonnummer:

De ontheffinghouder zorgt ervoor dat dit formulier tenminste één week na gereedkomen van de werkzaamheden ingevuld en ondertekend wordt opgestuurd of gemaild naar onderstaand adres.

Gegevens van het werk:
Einddatum werk _____

Bijzonderheden:

Plaats en datum

Naam en handtekening

Opsturen naar:

RUD Utrecht
Team Bodem, Water en Natuur
Postbus 85242
3508 AE Utrecht
Email: info@rudutrecht.nl
Telefoonnummer: 030-7023300

Meldingsformulier start werkzaamheden ontheffing

Behoort bij beschikking met:

- zaakkenmerk: Z-WNB-RI-REG-2018-0619
- briefnummer: 81CE0CAA
- datum: 17 augustus 2018
- planlocatie: Lindenlaan, Dennenlaan en Sparrenlaan te Veenendaal
- ontheffinghouder: Stichting Patrimonium woonservice, Postbus 91 in Veenendaal
  - Contactpersoon: [redacted]
  - Telefoonnummer:

De ontheffinghouder zorgt ervoor dat dit formulier ten minste twee weken voordat met de werkzaamheden wordt begonnen, ingevuld en ondertekend wordt opgestuurd of gemaild naar onderstaand adres. Indien de ontheffinghouder binnen twee weken wil starten met de werkzaamheden moet deze contact opnemen met de RUD Utrecht.

Gegevens van het werk:
Startdatum werk _____
Mogelijke einddatum werk _____

Bijzonderheden:

Plaats en datum

Naam en handtekening

Opsturen naar:

RUD Utrecht
Team Bodem, Water en Natuur
Postbus 85242
3508 AE Utrecht
Email: info@rudutrecht.nl
Telefoonnummer: 030-7023300